C/2025/110

10.1.2025.

Mišljenje Europskog gospodarskog i socijalnog odbora

Gospodarenje radioaktivnim otpadom: perspektiva civilnog društva

(samoinicijativno mišljenje)

TEN/842

(C/2025/110)

Izvjestiteljica: **Alena MASTANTUONO**

Suzvjestitelj: **Christophe QUAREZ**

Savjetnik/ica:	Meritxell MARTELL LAMOLLA (za izvjestiteljicu)
Odluka Plenarne skupštine:	31.5.2024.
Pravna osnova:	pravilo 52. stavak 2. Poslovnika
Nadležna stručna skupina:	Stručna skupina za promet, energiju, infrastrukturu i informacijsko društvo
Datum usvajanja u Stručnoj skupini:	26.9.2024.
Datum usvajanja na plenarnom zasjedanju:	23.10.2024.
Plenarno zasjedanje br.:	591
Rezultat glasanja (za/protiv/suzdržani):	172/6/0

1. Zaključci i preporuke

1.1. Direktiva Vijeća 2011/70/Euratom ([1]) (dalje u tekstu: Direktiva o radioaktivnom otpadu) o odgovornom i sigurnom gospodarenju istrošenim gorivom i radioaktivnim otpadom jasan je korak naprijed jer su njome propisani minimalni standardi za gospodarenje radioaktivnim otpadom i njegovo planiranje u državama članicama EU-a. EGSO izražava zadovoljstvo zbog toga što su sve države članice donijele nacionalne programe, ali napominje da je primjena Direktive u državama članicama neujednačena, što dovodi do nedostatka usporedivih podataka, a u nekim državama članicama i do slabe uključenosti civilnog društva u gospodarenje radioaktivnim otpadom.

1.2. Budući da će se nastajanje radioaktivnog otpada na godišnjoj razini tijekom sljedećeg desetljeća i nakon toga povećati, države članice trebale bi omogućiti otvorenost, transparentnost i uključiv angažman civilnog društva, što podrazumijeva i postojeće zajednice domaćine i potencijalno zainteresirane zajednice domaćine, u svim područjima gospodarenja radioaktivnim otpadom. Dostupna financijska sredstva trebala bi se iskoristiti za povećanje kapaciteta skupina civilnog društva, posebno lokalnih zajednica u blizini nuklearnih postrojenja, za neovisno sudjelovanje u projektima i studijama radi procjene praksi sudjelovanja i transparentnosti u gospodarenju radioaktivnim otpadom.

1.3. EGSO poziva države članice da osiguraju praćenje i redovito objavljivanje razvoja situacije u vezi s okolišem, javnim zdravljem i društveno-gospodarskim pitanjima u područjima povezanima s gospodarenjem radioaktivnim otpadom.

([1]) Direktiva Vijeća 2011/70/Euratom od 19. srpnja 2011. o uspostavi okvira Zajednice za odgovorno i sigurno gospodarenje istrošenim gorivom i radioaktivnim otpadom (SL L 199, 2.8.2011., str. 48.).

1.4. EGSO naglašava da i dalje postoji zabrinutost zbog toga što u većini zemalja nisu definirani koraci za odlaganje istrošenog goriva odnosno visoko radioaktivnog otpada, kao i zbog datuma otvaranja odlagališta, koji su u većini zemalja određeni za razdoblje između 2050. i 2080. godine, a u nekima i kasnije. Produljenje skladištenja visoko radioaktivnog otpada za više od sto godina moglo bi povećati rizike i troškove i bit će opterećenje za buduće generacije. EGSO snažno potiče države članice da utvrde i provedu trajna rješenja za odlaganje ili da se angažiraju na zajedničkim rješenjima, ali tako da uvijek razmatraju mogućnost recikliranja kako bi nastojale odlagati minimalne količine otpada i da pritom primjenjuju strategije kružnog gospodarstva. Preuzimanje odgovornosti i neprenošenje tereta na buduće generacije zahtijeva širok dijalog i razmatranje niza perspektiva u vezi s gospodarenjem radioaktivnim otpadom.

1.5. Kako bi se smanjila količina proizvedenog radioaktivnog otpada, trebalo bi pokrenuti široku javnu raspravu o prednostima i nedostacima i dostupnosti relevantnih tehnologija tehničke obrade, kao što su ponovna obrada ili transmutacija, kako bi se civilnom društvu omogućilo stjecanje sveobuhvatne slike i razumijevanje svih argumenata za i protiv. To uključuje i dijalog o novim postrojenjima koja proizvode radioaktivni otpad.

1.6. Države članice trebale bi osigurati da se u procjenama troškova razgradnje i gospodarenja radioaktivnim otpadom i istrošenim gorivom uzima u obzir povećanje troškova tijekom vremena te da su financijska sredstva dovoljna za pokrivanje stvarnih troškova. EGSO predlaže da države članice poboljšaju primjenu ključnih pokazatelja uspješnosti u praćenju napretka ostvarenog u provedbi Direktive i izvješćivanju o njemu.

1.7. EGSO poziva države članice da preuzmu svoju punu odgovornost kako budućim generacijama ne bi ostavile teret prerade nuklearnog otpada, bez obzira na njegovu prirodu, životni vijek i razinu opasnosti. Osmišljavanje zajedničkih rješenja, uključujući multinacionalna odlagališta radioaktivnog otpada, ali ne ograničavajući se na njih, mogao bi biti od interesa za neke države članice EU-a, posebno za zemlje s malim ili srednjim popisima. EGSO poziva države članice EU-a da istraže kako bi se takva zajednička rješenja mogla provesti u fazama prije odlaganja i odlaganja.

1.8. EGSO smatra da je bitno istraživanjem i razvojem u području gospodarenja radioaktivnim otpadom baviti se na integriran i interdisciplinaran način. Da bi se osiguralo bolje razumijevanje i učinkovito odgovorilo na očekivanja, potrebe i bojazni društva u pogledu gospodarenja radioaktivnim otpadom, Europski zajednički program za gospodarenje radioaktivnim otpadom (EURAD) i Tehnološka platforma za odlaganje radioaktivnog otpada u geološke formacije (IGD-TP) trebali bi surađivati s platformom SHARE (društvene i humanističke znanosti u istraživanju ionizirajućeg zračenja) i s predstavnicima organizacija civilnog društva i pritom bi trebalo nastojati ostvariti uključivost. Osim toga, financijska sredstva trebalo bi dodjeljivati na takav način da se osigura da zainteresirane lokalne i nacionalne organizacije civilnog društva budu na odgovarajući način uključene u taj program.

1.9. EGSO ističe da je potrebno nastaviti podupirati obrazovanje i osposobljavanje stručnjaka i znanstvenika u području gospodarenja radioaktivnim otpadom. Osim toga, da bi se poboljšalo zdravlje i sigurnost i zaštitili radnici, trebalo bi razviti inovativne alate, kao što su roboti sa softverskom kontrolom, koji bi se upotrebljavali za obavljanje niza zadaća gospodarenja radioaktivnim otpadom.

2. **Kontekst**

2.1. Sve države članice EU-a proizvode radioaktivni otpad, bilo proizvodnjom električne energije u nuklearnim elektranama i razgradnjom nuklearnih postrojenja bilo uporabom radioaktivnih materijala u druge svrhe, primjerice, za primjenu u medicini, istraživanju, industriji i poljoprivredi. Sigurno gospodarenje nekom od tih vrsta otpada zahtijeva da se on tisućama godina zadrži i izolira od ljudi i okoliša u kojem ljudi žive.

2.2. Države članice EU-a primjenjuju različite sustave klasifikacije radioaktivnog otpada. Međutim, za potrebe agregiranja popisa EU-a i kako bi popisi bili usporedivi među državama članicama, odabran je sustav opće sigurnosne klasifikacije GSG-1 ([2]) Međunarodne agencije za atomsku energiju (IAEA). Općenito, radioaktivni otpad se, ovisno o razini radioaktivnosti, razvrstava u:

— visoko radioaktivni otpad, koji može biti istrošeno gorivo uklonjeno iz reaktora ili otpad iz njegove ponovne prerade. Potrebno ga je odlagati u dubokim, stabilnim geološkim formacijama koje su nekoliko stotina metara ili više ispod površine;

([2]) Klasifikacija radioaktivnog otpada, Sigurnosni standardi IAEA-e br. GSG-1, 2009., Beč.

— srednje radioaktivni otpad, koji iziskuje odlaganje na dubinama u rasponu od desetaka metara do nekoliko stotina metara;

— nisko radioaktivni otpad, koji sadržava relativno niske razine radioaktivnosti i prikladan je za odlaganje u projektiranim objektima u blizini površine. On u cijelom svijetu čini 90 % količine, ali samo 1 % radioaktivnosti cjelokupnog radioaktivnog otpada.

Nisko radioaktivni otpad i vrlo nisko radioaktivni otpad čine 90,7 % ukupne količine otpada, dok srednje radioaktivni otpad čini 9,1 %, a visoko radioaktivni otpad 0,2 %. Posljednje dvije kategorije čine više od 90 % ukupne radioaktivnosti. ([3]) Ostvaren je napredak u sigurnom odlaganju nisko radioaktivnog otpada u EU-u. Međutim, u većini država članica EU-a nedostaju dugoročna rješenja za gospodarenje srednje radioaktivnim otpadom, visoko radioaktivnim otpadom i istrošenim gorivom. Skladištenje radioaktivnog otpada u državama članicama koristi se i da bi se omogućilo dovoljno vremena za razvoj inovativnih otkrića.

2.3. Procijenjena ukupna popisana količina radioaktivnog otpada u EU-u krajem 2019. iznosila je 2 334 000 m^3. Otprilike 66 % tog otpada bilo je već zbrinuto, a 34 % još se nalazilo u skladištima te će se za njegovo zbrinjavanje trebati pobrinuti u budućnosti. Istrošeno gorivo skladišti se do odlaganja ili ponovne prerade, ovisno o strategiji za gospodarenje radioaktivnim otpadom pojedine države članice. Trenutačne procijenjene projekcije popisanih količina ne odnose se na razdoblje nakon 2030. i nisu sveobuhvatne jer neki podaci nedostaju, a planovi država članica za novu izgradnju ili produljenje životnog vijeka nisu uzeti u obzir.

2.4. Zbog planiranog zatvaranja, razgradnje i izgradnje novih nuklearnih postrojenja u raznim europskim zemljama godišnja stopa nastanka otpada tijekom sljedećih će se desetljeća znatno povećati. Iako podaci dostavljeni Komisiji, kao i podaci Komisije, jasno upućuju na povećanje nastanka otpada u idućem desetljeću i nakon toga, kvaliteta predviđanja još nije dovoljna za utvrđivanje potreba i izradu planova na koherentan i transparentan način.

2.5. Nekoliko država članica mora skladištiti istrošeno gorivo tijekom duljeg razdoblja, ili zbog toga što trenutačno nemaju postrojenja za odlaganje ili zbog ograničene ponovne prerade, koja bi im omogućila recikliranje fisibilnih materijala i smanjenje količine visoko radioaktivnog otpada. To se kompenzira izgradnjom privremenih skladišnih objekata izvan zgrada reaktora, ili unutar ili izvan kruga postrojenja. Kako bi se smanjila količina radioaktivnog otpada, trebalo bi pokrenuti široku javnu raspravu o prednostima i nedostacima i dostupnosti tehnologija tehničke obrade, kao što su ponovna obrada ili transmutacija, kako bi se civilnom društvu omogućilo stjecanje sveobuhvatne slike i razumijevanje svih argumenata za i protiv. To uključuje i dijalog o novim postrojenjima koja proizvode radioaktivni otpad.

2.6. Direktivom o odgovornom i sigurnom gospodarenju istrošenim gorivom i radioaktivnim otpadom nastoji se osigurati odgovorno i sigurno gospodarenje istrošenim gorivom i radioaktivnim otpadom kako bi se „izbjeglo nametanje nepotrebnog tereta budućim generacijama”.

U tu su svrhu države članice dužne uspostaviti nacionalni zakonodavni, regulatorni i organizacijski okvir koji uključuje donošenje nacionalnog programa za gospodarenje tim materijalima, osiguravanje zdravlja, sigurnosti i zaštite ljudi te zaštitu okoliša. Međunarodne obveze pod okriljem IAEA-e podrazumijevaju zahtjeve za sigurno gospodarenje svim radioaktivnim otpadom za buduće generacije.

2.7. U skladu s člankom 10. stavkom 2. Direktive o radioaktivnom otpadu države članice javnosti osiguravaju mogućnost učinkovitog sudjelovanja u postupku odlučivanja o gospodarenju istrošenim gorivom i radioaktivnim otpadom u skladu s nacionalnim zakonodavstvom i međunarodnim obvezama. Ta se odredba u nekim državama članicama ne primjenjuje ujednačeno.

2.8. Nisu sve zemlje u jednakoj fazi gospodarenja radioaktivnim otpadom. Iako većina država članica EU-a ima odlagališta neposredno ispod površine i na srednjoj dubini za sigurno odlaganje vrlo nisko, nisko i srednje radioaktivnog otpada, samo su Finska, Francuska i Švedska odabrale lokacije za odlaganje istrošenog goriva i visoko radioaktivnog otpada u dubokim geološkim formacijama. Prvo duboko geološko odlagalište vjerojatno će biti operativno od 2025. u Finskoj, a nakon toga, prema očekivanjima, od 2035. i u Francuskoj i Švedskoj, te najvjerojatnije od 2050. u Njemačkoj i Belgiji. Druge države članice ukazale su na to da im je potrebno puno više vremena. Primjerice, Španjolska će to moći učiniti od 2060., Češka i Slovačka od 2065., a Nizozemska čak ne prije 2130. ([4])

([3]) IAEA (2022.), *Status and trends in spent fuel and radioactive waste management* (Stanje i trendovi u gospodarenju istrošenim gorivom i radioaktivnim otpadom), *IAEA Nuclear Energy Series* br. NW-T-1.14.

([4]) COM(2024) 197 final.

2.9. U većini zemalja došlo je do jako velikih kašnjenja u razvoju dugoročnih rješenja za gospodarenje srednje i visoko radioaktivnim otpadom, uglavnom zbog nedostatka političke volje i protivljenja društva. Ta kašnjenja izazivaju zabrinutost civilnog društva u pogledu sigurnosti i kapaciteta za skladištenje postojećeg radioaktivnog otpada i otpada koji će nastati u budućnosti.

2.10. Države članice u nacionalnim izvješćima moraju dostaviti svoju ocjenu o provedbi Direktive o radioaktivnom otpadu. Komisija u svojem posljednjem izvješću o napretku ([5]) smatra da se radioaktivnim otpadom i istrošenim gorivom u EU-u gospodari na siguran način. U izvješću o napretku nadalje se navodi da nacionalni programi postoje u cijelom EU-u i općenito su uspostavljeni na transparentan i participativan način. Međutim, isto tako se napominje da „nekoliko država članica i dalje nije dodatno definiralo nacionalne politike za dugoročno gospodarenje svim svojim radioaktivnim otpadom, posebno srednje i visoko radioaktivnim otpadom. Osim toga, ciljevi utvrđeni u nekim nacionalnim programima nisu dovoljno ambiciozni i podrazumijevaju duga razdoblja provedbe koja bi mogla biti opterećenje za buduće naraštaje." Glavna pitanja kojima se treba pozabaviti jesu kontrola i financiranje programâ. Komisija smatra da bi države članice trebale ubrzati revizije i ažuriranja svojih nacionalnih programa i pritom uzeti u obzir ishode samoprocjena i međunarodnih stručnih pregleda.

2.11. EU i njegovih 27 država članica stranke su Aarhuške konvencije o pristupu informacijama, sudjelovanju javnosti u odlučivanju i pristupu pravosuđu u pitanjima okoliša. Tim međunarodnim sporazumom o okolišnoj demokraciji jamče se tri ključna prava javnosti u vezi s pitanjima okoliša. Na razini EU-a odredbe o pristupu pravosuđu sadrže Direktiva o pristupu informacijama o okolišu (2003/4/EZ) ([6]) i Direktiva o osiguravanju sudjelovanju javnosti (2003/35/EZ) ([7]). Odredbe Aarhuške konvencije i direktiva EU-a u cijelosti se primjenjuju na nuklearne aktivnosti, uključujući i gospodarenje radioaktivnim otpadom. Tijekom postupka odabira lokacije odlagališta postoji tendencija da se angažira javnost.

2.12. Države članice primjenjuju različite sustave klasifikacije radioaktivnog otpada na osnovi svojih nacionalnih specifičnih uvjeta i ne slijede točno preporuku Komisije, no bez obzira na to i dalje se pridržavaju Direktive Vijeća 2011/70/Euratom o uspostavi okvira Zajednice za odgovorno i sigurno gospodarenje istrošenim gorivom i radioaktivnim otpadom. Te razlike mogu dovesti do problema s komunikacijom u pogledu različite obrade ili odlaganja sličnog otpada u raznim državama članicama ili u pogledu prekogranične suradnje među njima. ([8])

3. **Opće napomene**

3.1. EGSO naglašava važnost koju za društvo imaju raznovrsne uloge nuklearne znanosti i tehnologije u važnim sektorima (npr. u medicini, istraživanju, poljoprivredi, industriji), koje zbog toga imaju odlučujuću ulogu u strateškoj autonomiji EU-a, vodećem položaju industrije, istraživanju, obrazovanju i otvaranju radnih mjesta. Bez obzira na to što radioaktivni otpad i istrošeno gorivo čine mali dio ukupnog opasnog otpada, da bi se zaštitilo zdravlje ljudi i okoliš, potreban je integrirani pristup gospodarenju radioaktivnim otpadom.

3.2. Ključno je zajamčiti najviše razine nuklearne sigurnosti i zaštite od zračenja pri razgradnji nuklearnih elektrana, u skladu s prethodno navedenim direktivama EU-a. EGSO naglašava da je nužno poštovati pravni okvir kojim se utvrđuju najviši sigurnosni standardi za radnike uključene u gospodarenje radioaktivnim otpadom. Sigurnost radnika, ljudi i okoliša jest prioritet, a u mnogim zemljama regulatorno tijelo služi kao izvor informacija i stručnog znanja o sigurnosti projekta gospodarenja radioaktivnim otpadom koji je razvila organizacija koja ga provodi. EGSO podržava rad Skupine europskih regulatora za nuklearnu sigurnost usmjeren na poboljšanje transparentnosti u vezi s pitanjima nuklearne sigurnosti u državama članicama.

([5]) COM(2024) 197 final.

([6]) Direktiva 2003/4/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 28. siječnja 2003. o javnom pristupu informacijama o okolišu i stavljanju izvan snage Direktive Vijeća 90/313/EEZ (SL L 41, 14.2.2003., str. 26.).

([7]) Direktiva 2003/35/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 26. svibnja 2003. o osiguravanju sudjelovanja javnosti u izradi određenih planova i programa koji se odnose na okoliš i o izmjeni direktiva Vijeća 85/337/EEZ i 96/61/EZ s obzirom na sudjelovanje javnosti i pristup pravosuđu (SL L 156, 25.6.2003., str. 17.).

([8]) IDOM Consulting i BGE TECHNOLOGY (2022.), *Study on radioactive waste classification schemes in the European Union* (Studija o sustavima klasifikacije radioaktivnog otpada u Europskoj uniji), završno izvješće, ENER/2021/NUCL/SI2.853676.

3.3. EGSO naglašava da i dalje postoji zabrinutost zbog toga što u većini zemalja nisu definirani koraci za odlaganje istrošenog goriva odnosno visoko radioaktivnog otpada, kao i zbog datuma otvaranja odlagališta, koji su u većini zemalja određeni za razdoblje između 2050. i 2080. godine, a u nekima i kasnije. Produljenje skladištenja visoko radioaktivnog otpada za više od sto godina povećat će rizike i troškove i bit će opterećenje za buduće generacije. EGSO snažno potiče države članice da utvrde i provedu trajna rješenja za odlaganje ili da se angažiraju na zajedničkim rješenjima, ali tako da uvijek razmatraju mogućnost recikliranja. Preuzimanje odgovornosti i neprenošenje tereta na buduće generacije zahtijeva širok dijalog i razmatranje niza perspektiva u vezi s gospodarenjem radioaktivnim otpadom.

3.4. S obzirom na predviđanje povećanja količine otpada, EGSO preporučuje državama članicama da ulažu u istraživanje i razvoj kako bi se materijali reciklirali što je više moguće. Prema IAEA-i do 96 % istrošenog goriva može se reciklirati, što znači da bi za rad nuklearnih elektrana bilo potrebno manje prirodnog uranija. ([9])

3.5. Transparentna dvosmjerna komunikacija svih aktera o gospodarenju radioaktivnim otpadom ključna je za izgradnju povjerenja i informiranije donošenje odluka. EGSO poziva na stvaranje potrebnih uvjeta za bolji i istinski dijalog predstavnika civilnog društva i tradicionalnih javnih i privatnih dionika za gospodarenje radioaktivnim otpadom u svim državama članicama. Također poziva na veću transparentnost svih uključenih aktera, primjerice u vezi s izvorom financiranja za subjekte uključene u savjetovanje i upravljačku strukturu. Organizacije civilnog društva uključene u gospodarenje radioaktivnim otpadom ne bi trebao izravno financirati onečišćivač odgovoran za gospodarenje radioaktivnim otpadom nego neovisni uzajamni fond ili neki drugi subjekt koji osigurava objektivnost.

3.6. Postupak donošenja odluka o gospodarenju istrošenim gorivom i radioaktivnim otpadom iziskuje participativan postupak u kojem se uzimaju u obzir utemeljena mišljenja civilnog društva nakon podrobnog savjetodavnog postupka. Sudjelovanje u transparentnom dijalogu s lokalnim zajednicama, organizacijama civilnog društva i medijima u ranoj fazi postupka donošenja odluka i dalje je od velike važnosti za izgradnju povjerenja u institucije odgovorne za gospodarenje radioaktivnim otpadom i u postupak donošenja odluka. Transparentan dijalog pomaže u uklanjanju sumnji, rješavanju problema i informiranju o društveno-gospodarskim posljedicama i učincima na zapošljavanje povezanima s projektom izgradnje odlagališta radioaktivnog otpada.

3.7. Načelo „onečišćivač plaća” stvara zakonsku obvezu za proizvođače istrošenog goriva i otpada da snose troškove gospodarenja radioaktivnim otpadom. Međutim, ograničene informacije o dostupnim financijskim sredstvima za provedbu nacionalnih programa izazivaju dvojbe u pogledu pravovremene provedbe aktivnosti gospodarenja radioaktivnim otpadom i istrošenim gorivom. U procesu razvoja i uvođenja novih tehnologija, kao što su napredni modularni reaktori i mali modularni reaktori, u ranoj je fazi potrebno imati informacije o gospodarenju otpadom i financijskim aspektima povezanima s radom tijekom životnog vijeka reaktora i troškovima njihove razgradnje.

3.8. Postojeći primjeri sudjelovanja u gospodarenju radioaktivnim otpadom u većini država članica EU-a uključuju lokalna povjerenstva za informiranje, lokalne odbore za sigurnost, udruge lokalnih vlasti i partnerstva u zajednici, a njihova je uloga prikupljati informacije o projektu, organizirati šire javne rasprave i pratiti i nadzirati različite aspekte relevantnog objekta, npr. prijevoz i skladištenje. EGSO preporučuje da države članice izvješćuju o konkretnim primjerima sudjelovanja javnosti u postupku donošenja odluka o gospodarenju radioaktivnim otpadom, kao i o provedbi mjera transparentnosti.

3.9. Broj kvalificiranog osoblja potrebnog za sigurno i učinkovito gospodarenje radioaktivnim otpadom i njegovo odlaganje u Europi u narednim će se godinama povećati. Razvoj i zadržavanje stručnog znanja i vještina te obrazovanje i osposobljavanje osoblja u području gospodarenja radioaktivnim otpadom i dalje su izazov u mnogim zemljama. Od ključne je važnosti nastaviti podupirati obrazovanje i osposobljavanje stručnjaka i znanstvenika u području gospodarenja radioaktivnim otpadom te istaknuti da gospodarenje radioaktivnim otpadom treba smatrati „društveno-tehnološkim” izazovom i predlagati „društveno-tehnološke pristupe” radioaktivnom otpadu. Osim toga, da bi se poboljšalo zdravlje i sigurnost i zaštitili radnici, trebalo bi razviti inovativne alate, kao što su roboti sa softverskom kontrolom, koji bi se upotrebljavali za obavljanje niza zadaća gospodarenja radioaktivnim otpadom.

([9]) IAEA (2019.), *Management of Spent Fuel from Nuclear Power Reactors – Learning from the Past, Enabling the Future* (Upravljanje istrošenim gorivom iz nuklearnih reaktora – pouke iz prošlosti i priprema za budućnost), IAEA Bulletin, Beč.

3.10. U skladu s obvezama iz članka 3. stavaka 2., 3. i 4. Aarhuške konvencije, EGSO predlaže osiguravanje sredstava za jačanje sudjelovanja civilnog društva u gospodarenju radioaktivnim otpadom, među ostalim u budućim istraživanjima i osposobljavanju. Integriranjem društvenih stajališta ne potiču se samo inovacije u području sigurnosti gospodarenja radioaktivnim otpadom, upravljanja znanjem, praćenja te projektiranja i primjene nuklearnih tehnologija, koje su nužan dio znanstvenog i inženjerskog procesa, već se može osigurati i pravedna i društveno pravična tranzicija na klimatsku neutralnost.

3.11. EGSO poziva Europsku komisiju da sustavno prati u kojoj se mjeri u državama članicama stvarno provode dijalog i interakcija između nacionalnih i regionalnih razina vlasti i lokalne razine te organizacija civilnog društva, uključujući lokalne zajednice. To praćenje moglo bi, prema potrebi, dovesti do ocjene kojoj je cilj pojasniti ulogu sudjelovanja javnosti u raznim fazama postupka donošenja političkih odluka i potaknula bolja koordinacija između nacionalne, regionalne i lokalne razine, posebno u pogledu pitanja u vezi s izborom lokacije, u kojima su lokalni interesi, naravno, posebno bitni.

3.12. Razvoj zajedničkih rješenja, kao što su multinacionalna odlagališta za gospodarenje radioaktivnim otpadom, mogao bi biti od interesa za neke države članice EU-a, posebno za zemlje s malim ili srednjim popisima. Međutim, njihova izvedivost ovisi o brojnim aspektima, koji obuhvaćaju i pitanja civilnog društva.

4. **Posebne napomene**

4.1. EGSO podržava koordinirane istraživačke napore u tehničkom i znanstvenom području, kao što su EURAD i rad IGD-TP-a na olakšavanju pravodobne provedbe sigurnog odlaganja u duboke geološke formacije u Europi i poticanju međusobnog razumijevanja među državama članicama. Nedostatak svrsishodnog sudjelovanja civilnog društva u tim istraživačkim naporima podupire tendenciju provoditelja, regulatornih tijela i znanstvenika u tehnološkim disciplinama da u svom radu na gospodarenju radioaktivnim otpadom ne vode računa o zainteresiranim društvenim dionicima, kao što su građani u potencijalnim zajednicama domaćinima koji posjeduju relevantno znanje i zainteresirani su za sudjelovanje u raspravama o tehničkim pitanjima. Aktivno sudjelovanje dionika iz lokalnih zajednica na koje utječu objekti za odlaganje i skladištenje putem participativnih postupaka i struktura ključno je za stvaranje osjećaja zajedničke odgovornosti u tom procesu.

4.2. EGSO poziva na primjenu odgovarajućih ključnih pokazatelja uspješnosti za praćenje napretka u provedbi Direktive o radioaktivnom otpadu, posebno u sljedećem ciklusu izvješćivanja. Ključni pokazatelji uspješnosti nisu samo ključni za podnošenje izvješća Europskoj komisiji svake tri godine već su i koristan mehanizam za osiguravanje transparentnosti za javnost.

Bruxelles, 23. listopada 2024.

Predsjednik
Europskog gospodarskog i socijalnog odbora
Oliver RÖPKE